

פגישה, חצי פגישה – עם נילי דגן

והפעם אני מארחת את המשורר, המתרגם והמל"ל רפי וייכרט

רפי וייכרט נולד ברמת אביב ב-1964 להורים ניצולי שואה, שעלו מפולין בשלהי שנות ה-50 ב"עליית גומולקה" והכירו זה את זה בתל אביב. שנות ילדותו המאושרות השתנו בגיל 12, כשעבר מרמת אביב לשכונת יד אליהו בדרום העיר, שם למד בתיכון עירוני ט' וארבע שנים קשות של מדעי המחשב בבית הספר המקצועי אורט יד סינגאלובסקי. בתקופת שירותו הצבאי עסק במחשבים במפקדת קצין שלישות ראשי. אחרי הצבא למד ספרות וסיים תואר שני בחוג לתורת הספרות הכללית באוניברסיטת תל אביב.

זה 17 שנים מלמד וייכרט באהבה גדולה, ספרות והבעה בתיכון עירוני ד' בתל אביב ומרצה במסגרות שונות ברחבי הארץ. כמו כן לימד ספרות, כתיבה יוצרת ותרגום באוניברסיטאות תל אביב ובן גוריון.

בשנת 1997 הקים עם המשוררים משה דור וגיורא לשם את הוצאת "קשב לשירה", שבה ראו עד כה אור יותר מ-120 ספרים, ממיטב השירה העברית ושירת העולם, כמו גם ספרי מסה אחדים. כיום וייכרט הוא עורכה הראשי של ההוצאה.

הספר "רזים", ספר שיריו החדש של רפי וייכרט, שיצא לאחרונה (2008), מורכב כולו מ"סונטות מילה", סוגה ספרותית ייחודית שבה בכל שיר 14 שורות כמו בסונטה הקלאסית, אבל בכל שורה מילה אחת בלבד.

וייכרט מספר כיצד נולדו ה"רזים": "הלכתי בוקר אחד להכין מדרסים לנעליים והגעתי לחנות בשעה 9:00. העסק נפתח בשעה 9:30 ובמהלך חצי שעה של המתנה כתבתי בתנופה עשרה 'רזים'. הראשון שבהם היה השיר 'עקבות':"

עקבות

הִלַּכְתִּי
לַעֲשׂוֹת
מִדְרָסִים
וּכְשֶׁהֲנַחְתִּי
רַגְלִים
בְּסַפּוּג
הַרְדָּ
חֲשַׁבְתִּי
כְּמָה
קַל
לֹא
לְהִשְׁאִיר
עֲקֵבוֹת
בְּעוֹלָם

"את כל שירי הספר כתבתי בשבוע אחד, שבמסגרתו נוצרה נשימה שירית שידעה בעצמה לקצוב 14 מילים בשיר, לא אחת פחות, לא אחת יותר. תחושת המידה שלי הייתה נשימה אחת. כרגיל, עבודת העריכה אורכת הרבה יותר מאשר הכתיבה, והייתי צריך לחלק את הספר לשערים, להרחיק את השירים הפחות מוצלחים ולסדר את הרצף כשלם הגדול מסכום חלקיו".

מחשבה

אֶתֶם
סְבוּרִים
בְּוֹדָאִי
שְׁקַל
לְכַתֵּב
שִׁירִים
רְזִים
אֶבֶל
חֲשַׁבוּ

עֲלֵיהֶם
כָּעַל
חוֹט
שְׂדָרָה
לְמַחְשָׁבָה

"לתחושת, הדגם הזה אפשר לי לומר דברים על עצמי ועל העולם שלא יכולתי לומר בשום צורה אחרת. יש בדגם הזה משהו כל כך מדויק וכל כך אינטימי, שלא מאפשר לך לטייח או לברוח ואתה ניצב מול הדברים עצמם – רגשות, מחשבות, עולם".

מכתבים

בְּתַבַּת
מְכַתְּבִים
יְשָׁנָה
מְצֵאתִי
נִירוֹת
שְׂכָתָב
מִיִּשְׁהוּ
אַחַר
לְמִיִּשְׁהִי
אַחֶרֶת
בְּחַיִּים
אַחֲרִים
וְלֹא
הַבְּנֵתִי

הספר "בשנה הראשונה לחיך" יצא לאור ב-2007. שירי הספר נכתבו בין פברואר לאוגוסט 2006. רפי מספר: "ספר זה הפתיע גם אותי. ראשיתו בבדיקת אולטרסאונד מוקדמת שעברה זוגתי ובמהלכה הגבירה האחות את עצמת הקול וניתן היה לשמוע את הלמות הלב של העובר בעל הממדים הזעירים, שטרם ידענו את מינו. אבל אני שמעתי בפעימת האולטרסאונד את קולו של הלב: 'רוצה לחיות, רוצה לחיות, רוצה לחיות' ומיד כתבתי את השיר הראשון":

אולטרסאונד, שיר שבח

הבקר שָׁמַעְתִּי לְרֵאשׁוֹנָה אֶת פְּעִימוֹת לֶבֶד
עַל הַמָּסֶד, בְּהַגְדָּלָה, תִּשְׁעָה מִלִּמְטָרִים שֶׁלָּךְ
זְעִיר שְׁלִי, כָּל מְלֵא תִפְאָרְתְּךָ!
פְּתֹאֵם אֲנִי פּוֹעֵם לְקֶצֶבְךָ:
רוֹצָה לְחַיּוֹת, רוֹצָה לְחַיּוֹת רוֹצָה לְחַיּוֹת. הוּ שְׁמַחָה!

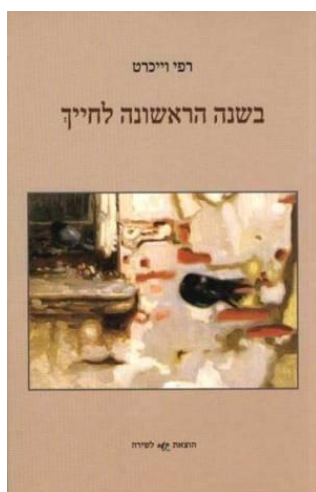

”מכאן החלה תקופה של כמה חודשים שבהם
כתבתי שירים באופן מאוד אינטנסיבי, וכולם
עוסקים בדמיון, במשאלות ובחרדות של מי שעתיד
להיות לאב”.

משחק

אֶקַח אוֹתְךָ לְשִׁכּוֹנַת יְלָדוֹתַי
לְהִרְאוֹת לְךָ אֶת חֲלוֹמוֹתַי.
כָּאֵן גִּלְפְּתִי דְמוֹת בְּגָדִם עַץ קָשָׁה,
כָּאֵן רִצְתִי בְּנַחֲרִים נִפְעָרִים
בֵּין חוֹחִים מִיַּבְּשִׁים בְּקִיץ,
שֵׁם הַגְּעֵתִי מִתְנַשֵּׁם אֶל הַחוֹלוֹת
וְצִפִּיתִי אֶל הַיָּם.
הַשָּׁנִים שֶׁחִלְפוּ שָׁנוּ אֶת הַנוֹף
וְאֵי אֶפְשֶׁר לְסַפֵּר אֶת שְׁהִיָּה.

וְאוֹלֵי גַם לֹא צָרִיךְ.
יְהִיו לְךָ שְׂדוֹת מִשְׁלָךְ
וְרִיצוֹת מְלֵא הַלֵּב
יְהִיָּה לְעוֹלָמְךָ טִבּוֹר
וְשִׁלּוּלִיּוֹת אַחֲרוֹת תִּרְטֵבְנָה
אֶת כַּפּוֹת רַגְלֶיךָ.
אֲנִי מְזַמֵּן אוֹתְךָ לְצַעַד בְּשִׁבְלִי
בְּלִי לְקוֹנֵן עַל מַחִיקֶתָם.

כְּדוֹר הָעוֹלָם הַתְּגַלְגַּל לּוֹ עַד כְּאֵן.
בְּעֵטִי בּוֹ חֶזֶק. הַמְשַׁחֵק לֹא תֵם.

הספר כולו נחתם כחודש לפני לידתה של דר, אבל מחמת עין הרע פורסם רק לאחר שהלידה עברה בהצלחה.

חדר צבעוני

קְיוֹמָךְ - חֶדֶר צְבָעוֹנִי
מְרַפֵּד מְדַבְּקוֹת אֶהָבָה
עֲרִיסָה עַל אָגָם עֲנָנִים
רְחוֹקָה מְזַרְמִים וְרַעְבָם

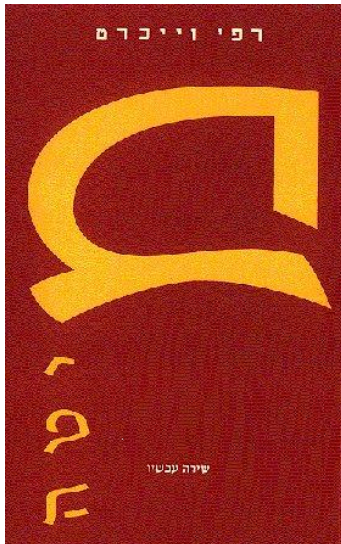
קְיוֹמָךְ - תֵּבֵל גְּדוֹלָה
בָּהּ הָאוֹר מְרַקֵּד הַצְּלָלוֹת
כּוֹכָבִים חֲגִים כְּהֵלָה
מִתְוִיִם מְסֻלּוּלֵי מְזָלוֹת

בשנה העוקבת כתב רפי ספר נוסף, "שירים לדר", שראה אור רק במהדורה לידידים, ובו הוא מתאר את הילדה המתרוצצת בעולם ולא את הילדה המדומיינת.

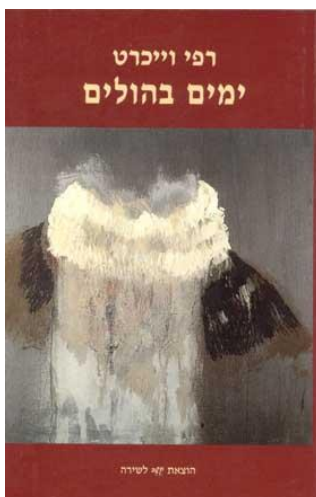
הספר "פתק אהבה לעולם" שירים 1994-2004 הוא מבחר מעשר שנות יצירה של וייכרט. הוא ראה אור בהוצאת "קשב לשירה" כשנה לאחר זכייתו בפרס ראש הממשלה לספרות (תשס"ד-2003).
כששאל אותו אהרן ידלין, יו"ר הקרן לפרס ראש הממשלה, מה הוא מתכוון לעשות בשנה זו, שפרס ראש הממשלה אמור לשמש לו מעין מלגת התפנות, השיב לו רפי וייכרט בשאלה מחויכת: "האם מאות מאמרים ושירים שכתבתי, מאות שירים שתרגמתי ועשרות ספרים שערכתי אינם מספיקים?" ואז חש שאולי ראוי לכנס את המיטב המבורר והמנופה מספריו "מיטה", "ימים בהולים" ו"מבט חוזר" בכרך אחד. "מיטה" היה ספר הביכורים, שיצא לראשונה בהוצאת "עכשיו", שבה פרסמו את שיריהם מיטב משוררי "דור המדינה" (בין השאר, יהודה עמיחי, דוד אבידן, יונה וולך, מאיר ויזלטיר ויאיר הורביץ).

עכשיו הגוף

ותמיד נשאָר עוד מִשָּׂהוּ לומר
שְׁלֹא מִסְפִּיקִים. כְּמוֹ רֶגֶל שְׂמַתְעַקֶּשֶׁת
לְהִטְבִּיעַ עֵקֶבָה בְּחֹל אֶבֶל
כְּבָר לֹא תִגִּיעַ אֵלָיו.
תְּמִיד נִשְׁאָר הַדָּבָר הַמְּהוּתִי
שֶׁבְטָרֵם נֶאֱמַר נִהְפֵּךְ לְדָבָר אֶגֶב.
לְרוּחַ בּוֹיִלוֹן בְּשַׁעַת צְהָרִים.
עִכְשָׁו הַגּוּף שֶׁלְךָ צָף עַל הַמַּיִם
הַמְיֻמָּנִים שֶׁל הַדְּמִיוֹן, מִתְפָּרֵק לְחֻלְקָיו:
שָׂד. כְּתָף. הַטֵּית צְוָאר. עֵין.
הַעֲבֵר מוֹאֵר לְפִתַּע מְזוּוֹת לֹא צְפוּיָה.
וְהַתְּשׁוּקָה אֵלֶיךָ מְתוּחָה כְּמוֹ גִיד נֶחֱשֵׁף
גְּמִישָׁה כְּמוֹ עֵצִים בְּרֶךְ מִתְּכַוֶּפֶת
בְּכֻרְעָה בֵּין שְׁתֵּי רַגְלִים.

וייכרט מספר: "ממרחק השנים נראה לי שהספר 'מיטה' הוא ספר בשל, אם כי במידה מסוימת ספרותי מאוד. כלומר, חלק לא מבוטל משיריו שואב את השראתו מן השירה ופחות מן החיים. בתהליך התפתחותי כמשורר נראה לי שאני קרב והולך אל החיים עצמם. כלומר, שהחייץ בין האמנות לחיים נהיה דק יותר".
"ימים בהולים" הוא ספר שעומד בסימן החרדה הקיומית שמשמעת כבר בכותרתו במילה "בהולים", שמשמעה בהלה וגם בהילות, דחיפות. חטיבה מרכזית בספר כוללת שירי אהבה אינטימיים.

ימים בהולים

יָמִים שְׂאֲנֵי מְחַפֵּשׂ מַלְיָם
לְמַהֵל בְּהֵלָה.
"הַמְּצִיאוֹת עוֹלָה עַל כָּל דְּמִיוֹן"
אֶתָּה אוֹמֵר. וּמִתְפַּנֵּן

שְׁלֹמֶצִיאוֹת פְּכִים מְשָׁלָה.
יָמִים שְׁאִין מְשָׁלֵם.
יָפִי בְּהִיר נְעֶכֶר
כְּעֵנָן. הֵלָה
שְׁסוּעָה הַמְבַּהֲרָה אֶת הַשָּׁלֵם.

לשאלה האם לדעתו השירה יכולה "להרשות" לעצמה לחלום ולהיות רומנטית, לנוכח מציאות פחות רומנטית, בלשון המעטה, הוא משיב: "אנחנו לא בתקופה רומנטית. שירה רומנטית היא שירה המניחה בבסיסה געגועים אל המוות. הפיכת החיים למלודרמה אמוציונלית רחוקה מאוד מעולמי. אני בעד רגישות ולא רגשנות, בעד השראה מפוכחת ולא בעד דיבור מוזי מוגזם".

בקבוצה אחרת של שירים מחווה רפי וייכרט קידה לשירת קודמיו, שאותם הוא מעריך. בין השאר, יונה וולך, דליה רביקוביץ ודוד אבידן. מחזור השירים "בית אבות משען גבעתיים" מתעד את ביקוריו, במשך שנים לאחר מותו של אבידן, אצל אמו הקשישה פנינה אבידן עד ליום מותה.

בְּאוֹר גְּאוֹן. לֵיד שְׁלֶחֶנוֹת אֲרָפִים,
יוֹשְׁבִים בְּשׁוֹרוֹת.
כְּמוֹ עֲרוּכִים לְמִיתָה. זְקֵנִים שֶׁהִגִּיל הָאֶחִידָם.
אֲנָשִׁים שֶׁל מְרַחֲקִים קִצְרִים :
עַד לְשֵׁרוֹתֵיכֶם, עַד לְפִיּוֹר,
עַד גֵּן הַבַּיִת.
עַל דֶּלֶת חֵדֶר הָאֶכֶל הַדְּבִיקוּ בְּרִיסְטוֹל.
מִיִּשְׁהוּ חֵמֵד לְצוֹן וְכָתֵב בְּטוֹשׁ עֵבֶה.
בְּאוֹתִיוֹת מְסִתֶּלְסְלוֹת: "חַג הַפֶּסַח. חַג הָאֲבִיב!"

"מבט חוזר" הוא ספר שנכתב במשך שבוע ימים. וייכרט מספר: "הייתי חולה במשך שבוע, ומאחר שאינני יודע להיות חולה כתבתי כשמונים שירים על שכונת ילדותי רמת אביב, מפרספקטיבה של מי שחוזר למקום אחרי עשורים. במהלך הכתיבה התברר שהמקום שבו חוויתי ילדות מאושרת היה גם המקום שבו רחפו צללי השואה והגירת ההורים אחרי

המלחמה מפולין. אלה נמהלו ברב הקוליות של מיזוג גלויות, משום שבאותן דירות שיכון קטנות התגוררו זו בצד זו משפחות מפולין, מפרס, מתימן, מעירק ועוד".

תפוחי אדמה

אוֹדִיסֵאוֹס וּפְּנִלוֹפָּה.
הַשּׁוֹרוֹת הָרֵאשׁוֹנוֹת נִכְנְסוּ לִי לָפֶה
עִם הָאֶכֶל.
אֲמִי גָרְפָה עָרוּגוֹת
מֶרֶסֶק תַּפּוּחֵי אֲדָמָה.
עָרְמָה קִבִּיּוֹת וְעִמָּסָה בְּכַפִּית.
רַק פִּתְחֹתַי אֶת פִּי
וּכְבֹּר נְחֻטְפֹתַי עִם הַלֶּנֶה.
נִגְרַרְתִּי עִם הַקְּטוֹר.
חִמְקֹתַי מִמְעַרַת הַקִּקְלוֹפ.
כִּשְׁפֹתַי בִּידֵי קִירְקָה.
נוֹרִיתִי כִּחֶץ אֶל לֵב הַמְּחַזְרִים.

טַעַם תַּפּוּחֵי הָאֲדָמָה מְלוּחַ גַּם הַיּוֹם.
הַזְכָּרוֹן הוּא אֲמֵן הַדְרִיכָה בְּמִקּוֹם.

הספר "פתק אהבה לעולם" מסתיים בשירים חדשים בפרק "אדם חי, מדבר" ונחתם ב"שיר":

כָּדָּ
בֵּין שָׁמַיִם לָאָרֶץ
עַל נִדְנִידַת
הָעוֹלָם
אֶתְדָּ בְּתַנּוּעָה
קַמּוֹר שְׁהַשְׁלָם
נִתְדָּ

על רוֹאֵיו
חַיִּים שְׁלָמִים
בֵּין יוֹם
לְיָם וְרוּחַ
בְּרוּחַ עַל
נְדָגְדַת הָעוֹלָם
הַגּוֹף הַנִּפְעָם
בֵּין שָׁמַיִם לָאָרֶץ
קָיָם וְחַי
חַי וְקָיָם

רפי וייכרט מתרגם משפות אחדות, אך התפרסם בעיקר בזכות תרגומו לשירה הפולנית. הקובץ הראשון שפרסם משירתה של ויסלבה שימבורסקה ("אטלנטיס", "עכשיר", 1993) זיכה אותו בפרס לתרגום מטעם שרת המדע והאמנויות לשנת תשנ"ד.

"שעה לא צפויה" הוא ספר שירים ותרגומים של רפי וייכרט שיצא בהוצאת "קשב לשירה", 2006. רפי מספר: "ספר זה הוא ללא ספק ספר השירים השחור ביותר שכתבתי עד כה. הוא עומד בסימן אשפוזם הממושך של סבתי ושל בעלה של אמי שהסתיים במותם, וכן בתקופת משבר שלי עצמי. השירים מנסים לתאר את המחלה והמוות ועם זאת לנעוץ ציפורניים בבשר החיים. בסוף הספר מצויה חטיבה של תרגומים מן השירה האמריקנית, שירים שאפשר לומר שסייעו לי בשעות הקשות של חיי".

שירו הנפלא של טד קוזר, "אמא", מראה כיצד יכול אדם המתאבל על מות הקרוב לו ביותר לברך ולשבח את יפי גילומיהם של החיים ולשמוח בהם, כי כך לימדה אותו אמו המנוחה בחייה וזו הייתה צוואתה.

טד קוזר

אמא

כָּבֵר אֶמְצַע אֶפְרִיל, וְשִׁזְפִי הַבָּר
פּוֹרְחִים בְּצַד הַדְּרֹךְ, לְבֵן תַּחְרָה

על רקע שפע הירק המתרוגן
של הדשא החדש והשחר המאבק המתפוגג
של תעלות שרופות. אין עלים, עדין לא,
רק הנצנים העדינים וכוכבי עליהם
ומתק ניחוחם העל-זמני.

היום לפני חדש הלכת
והחמצת שלשה ממטרים ולילה שלם
של דריכות לקראת טורנדו. ישבתי במרתף
משש עד שמונה בשעה שענני אביב שמנים
חלפו בסלטות, רועמים מזרחה. אז ירד גשם,
סערה שצעדה על רגלי ברקים,
גוררת את כרסה השעירה מעל לשדות.

זרזירי האחו חזרו, והפרושים
הופכים מירקים לזהובים. אותם
שני ברוזים שבים לברכה גם השנה,
קוראים מעל לעצים ומשכשכים למטה.
לעולם אינם מקננים, נשארים שבוע שבועים
ועוזבים. האדמוניות הזדקפו והנבטים האדמים
בוערים במעגל פגרות יום-הלדת,

שכן זה חדש הלדתי, את יודעת,
החדש הכי טוב להולד בו, הודות לך,
הכל נכון להתפקע מחיים.
לא יהיו עוד כתנות-לילה חדשות מפלנל שנתפרו
במכונת הזינגר שלך, השחרה והישנה, לא עוד
פרטיס-ברכה כתוב ביד רועדת, עניינית.
שאלת אם אהיה עצוב כשזה יקרה

ואני עצוב. אבל האירוסים שלקחתי מביתך
אוהזים באגרופי-שרשיהם המאבקים

סְכִינִים וּמְזֻלְגוֹת יִרְקִים כְּמִמְתִּינִים לְסַעֲוֶדָה,
כְּמוֹ הִיָּה הָאֵבִיב מְשֻׁתָּה. עַל כֵּן אֲנִי מוֹדֶה לָךְ.
לוֹלֵי הָאֶפֶן שָׁבוּ לְמִדַּת אוֹתִי לְהִתְבוּנָן
בְּעוֹלָם, לְרֵאוֹת בְּכָל אֶת מְשַׁחֵק הַחַיִּים,
הֵייתִי נוֹתֵר בּוֹדֵד לְנֶצַח.

אווה ליפסקה

אווה ליפסקה היא המשוררת החשובה בפולין בדור שאחרי ויסלבה שימבורסקה. היא נולדה בקרקוב ב-1945, ולהוציא שהות בת שנים לצורכי עבודה בווינה, עודנה מתגוררת בקרקוב. לאחרונה ביקרה אותנו שוב בישראל.

רפי וייכרט מספר: "השירה שלה מתמודדת עם התבגרות בפולין הקומוניסטית בתקופה שלאחר השואה. השירים עוסקים במשברים אישיים, במחלות ומוות של קרובים ובחברה הפולנית החולה, המנסה להשתקם מן ההריסות. אלו שירים הכתובים בתחביר שבור ובאוצר מילים שכמו נחנק במכוון בדימויים חדים וחותכים. זוהי שירה של ניכור, של חוסר תקשורת בין בני האדם ושל ניסיון הפרט למצוא משמעות לחייו בתוך החשיכה הגדולה של אירופה בעידן המודרני".

מתוך "מלתחה של עלטה", הוצאת "קשב לשירה", 2001.

*

שְׁטֶפּוֹן לֹא הֲצִיל אוֹתִי
אֶף כִּי שְׁכַבְתִּי עַל הַקֶּרְקַעִית.

שְׂרָפָה לֹא הֲצִילָה אוֹתִי
אֶף כִּי בְּעֶרְתִּי שָׁנִים רְבוֹת.

אֶסוֹנוֹת לֹא הֲצִילוּ אוֹתִי
אֶף כִּי רְכַבּוֹת וּמְכוֹנִיּוֹת דָּרְסוּ אוֹתִי.

לא הצילו אותי מטוסים
שהתפוצצו באויר ואני בתוכם.

חומות של ערים אדירות
התמוטטו עלי.

פטריות רעל לא הצילו אותי.
גם לא יריות מדיקות של כתות ההוצאה להורג.

קץ העולם לא הציל אותי
כי לא היה לו פנאי.

מאום לא הציל אותי.

אני חיה

לשיר בביצועה של ירונה כספי

<http://www.heep.co.il/heep/media/114380>

"מוקדם לצעקה" הוא ספרה השני של אווה ליפסקה, שתורגם מפולנית בידי רפי וייכרט. הוא ראה אור בשנת 2005 בהוצאת "קשב לשירה". בצד שירה המוקדמים נכללים בו בעיקר שירים מהעשור האחרון, רובם קצרים יותר, מדויקים, חנוקים וכואבים.

ספקות

אני מאמינה בספק
משחררת מהתמכרות לאמונה.

בהעדר חיים

אָנִי מְהַסֵּסֶת עַד מוֹת.

השירים מבטאים אי-נחת ממצבו של האדם בשלהי המילניום על ספו של אלף חדש.
שיריה הם מאבק מתמיד לשמור על האנושי והאינטימי בבית הכלא הקיומי של
ההיסטוריה, הפוליטיקה והיחסים הבין-אישיים.

במקום אחר

הייתי רוצה לגור במקום אחר.
בעירות רקומות ביד.

לפגש באלה
שאינם נולדים.

סופסוף יכלנו להיות מאשרים בבדידותנו.
שום תחנה לא היתה מחכה לנו.

שום הגעה. שום נסיעה.
חיים חולפים במוזאון.

שום מלחמות לכבש אותנו.
שום אנושות. שום צבא. שום נשק.

מות מבסם. יכל היה להיות שמח.
זמן מרבה פרכים בספריה.

האהבה. פרק מטריף.
היתה מדפדפת בלבנו חרש.

תדיאוש רוז'ביץ'

תדיאוש רוז'ביץ' הוא אחד מגדולי המחזאים והמשוררים הפולנים במחצית השנייה

של המאה העשרים. מבחר שיריו "אכרון בצהרי יום" יצא בהוצאת "קשב לשירה/עכשיו", 2000.

רפי וייכרט מסביר מדוע בחר לתרגם את שיריו: "רוז'ביץ' הוא המשורר הראשון בפולין, שמיד לאחר המלחמה נתן ביטוי אותנטי ועמוק לחוויית השואה בספרו 'חרדה', שראה אור ב-1947. אני מניח שדרך השירים שלו התמודדתי עם אובדן בני משפחתי בשואה, בראש ובראשונה הוריה של אמי, שנשלחו מלבוב אל מותם. אמי ניצלה כתינוקת אצל אומנת פולנייה. אני עצמי התקשיתי במשך השנים לכתוב שירים על אובדן זה, ותרגומי רוז'ביץ' אפשרו לי לדבר בקול הנכון בנושא הכאוב".

בשורה

בְּשׁוֹרַת הַשִּׁירָה

מְעוֹרְרַת בְּאָדָם

מְלֵא חַיִּים

בְּהֶלָה

בְּבוֹאֵת מֶלֶה

מְזַהֶבֶת בְּאֶפְלָה

לְשׁוֹן אֵשׁ

מְעַל לְרֵאשׁ שׁוֹתֵק

רְאשֵׁיהֶם שֶׁל בְּנֵי הַדּוֹר

הַתְּגַלְגְּלוֹ רְחוֹק

פְּדוּרֵי בִילְיָאָרְד

עַל אָחוֹ יִרְק

אִישׁ צָעִיר

הוֹדֵף מֶלֶה מְכַנְפֶת

מְחַיֵּךְ

נֵד בְּכַתְפָיו

אִינְנִי אוֹהֵב שִׁירָה הוּא אוֹמֵר
אִינְנִי יוֹדֵעַ מָה לַעֲשׂוֹת בָּהּ
נְבוּךְ עוֹזֵב
אֶת בֵּית אָבִיו

עֵינָי מְנֻדָּדִים
כּוֹרֵעַ בְּרֶךְ מַעַל לַמְרָאָה
נִמְלֵט מִבְּהַל
וּפְתַע נַעֲשֶׂה מְשׁוֹרֵר
מִתְאַהֵב
בְּעֶצְמוֹ

אֵימַת הָרִיק בּוֹלַעַת אוֹתוֹ
הַמְשׁוֹרֵר מִמְּלֵא
אֶת הָרִיק בְּמַלִּים
שׂוֹאֵב מִן הַמַּעֲיֵן
עַד אֲשֶׁר יִגַּע

בְּאֶבֶן
בְּדֶרֶךְ מְאֻבָּד מַלִּים
מִתְעוֹר מִדְּלִיק נֵר
צָהֵב קֶטָן
לַעֲמַת שְׂמֵשׁ אֲדִירָה

הַמַּעֲיֵן שְׂמֵמְנוֹ זוֹרְמַת
הַשִּׁירָה הַחֲיָה
נִמְצָא בְּקִרְבַּת מְקוֹם

דְּמִיּוֹת אֶפְלוֹת
רוֹחֲצוֹת בּוֹ יְדִים
מִהֵן נִשְׁטָף דָּם

כָּלֵב עוֹזֵב
מְלַקֵּלֵק מִיָּם
בְּדִמְמָה

ויסלבה שימבורסקה

את ויסלבה שימבורסקה, המשוררת הפולנייה כלת פרס נובל לספרות לשנת 1996, מתרגם רפי וייכרט בנאמנות זה עשרים שנה. הוא פרסם ארבעה מבחרים משיריה, וכן ספר של רשימות הגותיות-פיוטיות, "קריאת רשות", שיצא בהוצאת "חרגול" בשיתוף הוצאת "קשב לשירה" (2005).

אהבה מאושרת

מתוך "סוף והתחלה", הוצאת "גוונים" (1996)

אהבה מאשרת, האם זה טבעי,
האם זה רציני, האם זה מועיל -
מה תועלת יש לעולם משני בני-אדם,
שאינם רואים את העולם?

מגבהים זה אל זה שלא בזכות,
זוג אקראי ממיליון, אך משכנעים
שכך נגזר - כפרס על מה? על לא-כלום;
האור נופל משום מקום -
למה דוקא על אלה, ולא על אחרים?
האם זה עלבון לצדק? כן.
האם זה מפר עקרונות שקימו בקפדנות,
מפיל מוסר מפסגות? מפר ומפיל.

הסתכלו במאשרים הללו:
לו לפחות הסתתרו קצת,
מתחזים למדכאים ומעודדים בכך את ידידיהם!
שמעו, איך הם צוחקים - באפן מעליב.
באיזו שפה הם מדברים - מובנת למראית-עין
וטקסיהם, החגיגות,
המחייבות המחכמות זה כלפי זה -

הדבר נראה כמזמה מאחורי גבה של האנושות!

קשה אפלו לשער, עד היכן היו הדברים מגיעים,
לו נתן היה לחקותם.

על מה היו יכולות לסמך הדתות, השירות,
מה היה נותר בזכרון, מה היה יורד לטמיון,
מי היה רוצה להשאיר תחום בגבולות.

אהבה מאשרת, האם זה הכרחי?
הטעם הטוב והתבונה מורים לשתק על-אודותיה
כעל שערויה מהרבים העליונים של החיים.
ילדים נהדרים נולדים בלא עזרתה.
לעולם לא היתה מצליחה לאכלס את כדור-הארץ,
שהרי היא מתרחשת רק לעתים נדירות.
אלה שאינם יודעים אהבה מאשרת
טוענים כי בשום מקום אין אהבה מאשרת.
באמונתם זו יקל עליהם לחיות, וגם למות.

מיהי שימבורסקה, האשה והמשוררת?

רפי מספר: "שימבורסקה היא אשה חכמה באופן יוצא מן הכלל, שניחנה בצניעות בלתי רגילה ובתחושת מידה לא מצויה. היא מבינה שהחיים החד-פעמיים שקיבלנו הם מתנה שאין להגזים בחשיבותה, ומצד שני שאנו רק אבק כוכבים במרחבים הבין-גלקטיים. מכאן המזיגה בשירה בין הקטן לעצום, בין הטפל לחשוב ובין האדם לאבולוציה ולהיסטוריה".

השיר "הטרוריסט, הוא צופה", שנדפס במבחר העברי "שלהי המאה" ("קשב לשירה", 1998), פורסם לראשונה באמצע שנות התשעים, כאשר בלב ערי ישראל התפוצצו האוטובוסים והטרור הפך לחוויה מרכזית בחיינו. כמו רבים משירה גם שיר זה מתאר את האקראיות והשרירותיות של החיים ושל המוות. שבריר שנייה יכול להציל אותך ומצד שני עלול להביא עליך את מותך.

הטרוריסט, הוא צופה

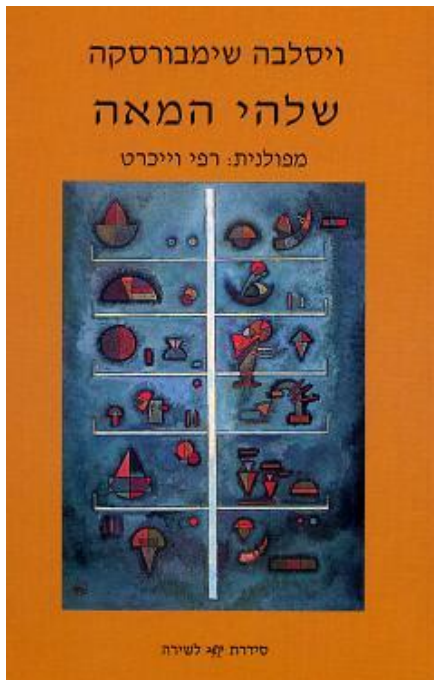
הפצצה תתפוצץ בבר באחת ועשרים בצ'הרים.
כעת רק אחת ושש-עשרה.
אחדים עוד יספיקו להכנס,
אחדים לצאת.

הטרוריסט כבר חצה את הרחוב אל הצד השני.
המרחק הזה מגן עליו מפל רע
ואיזו תצפית, כמו בקולנוע:

אשה במקטרן צהב, היא נכנסת.
גבר במשקפים כהים, הוא יוצא.
בחורים בג'ינס, הם משוחחים.
אחת ושבע-עשרה דקות וארבע שניות.
הנמוך הזה, הוא בר-מזל ועולה על קטנוע,
ואלו הגבה נכנס פנימה.
אחת ושבע-עשרה וארבעים שניות.
נערה, היא פוסעת וסרט ירק בשערה.
אך אוטובוס מסתיר אותה פתאום.

אחת ושמונה-עשרה.
הנערה, כבר איננה.
האם היתה טפשה ונכנסה, או לא.
את זה נראה, כשיתחילו לפנות.

אחת ותשע-עשרה.
איש, משום מה, לא נכנס.
לעמת זאת, אחד שמן וקרח יוצא.
כאלו מחפש דבר-מה בכיסים
הוא חוזר באחת ועשרים פחות עשר שניות
לקחת את כפפותיו האמללות.

עֲכָשׁוּ אַחַת וְעֲשׂוּרִים.
הַזְּמַן, אֵיךְ שֶׁהוּא זוֹחֵל.
אוּלַי כָּבֵר כָּעֵת.
עוֹד לֹא כָּעֵת.
כֵּן, כָּעֵת.
הַפְּצָצָה, הִיא מִתְפּוֹצֵצֶת.

על גב הספר "בשבח החלומות", אוסף מקיף משירתה של שימבורסקה שיצא בהוצאת "קשב לשירה" בשנת 2004, כתב וייכרט: "שיריה שופעי החוכמה משלבים ביפעה חד-פעמית השראה עם דיוק והקפדה, אהבת חיים ואדם עם תיאור מצוקתו הקיומית וההיסטורית, חדות לשון ושמחת השירה עם הכרה באחריותו האישית והציבורית של המשורר".
לו היה צריך לסכם את שיריה במשפט הוא אומר: "זה ניצחון רוח האדם - המוצא טעם בחיים - על השנאה והרצחנות של המאה העשרים".

השיר "מציאות" של שימבורסקה, שהוא מחד גיסא שיר טרגי ומאידך גיסא שיר המדבר בשבח החלומות, מתאר את מערכת המתחים בין המציאות לחלום, שבעטיה כל מה שאנחנו יכולים לעשות בחלומותינו, המציאות שאלה אננו מקיצים אינה מאפשרת לנו.

מציאות

הַמְצִיאוֹת אֵינָה נְמוּגָה
כְּמוֹ שֶׁנְמוּגִים הַחֲלוֹמוֹת.
שׁוּם רְשָׁרוֹשׁ, שׁוּם פְּעֻמּוֹן
לֹא יְנִיסוּ אוֹתָהּ,
שׁוּם צְעָקָה אוֹ שְׁאוֹן
לֹא יַעוֹרְרוּ מִמֶּנָּה.

עֲכוּרִים וְרַב-מְשֻׁמְעִים

המראות בחלום,
ונתן לפרשם
באפנים רבים.
המציאות משמעה מציאות
וזו כבר חידה קשה.

לחלומות יש מפתחות.
המציאות נפתחת מעצמה
ואינה מניחה לסגרה.
נשפכים ממנה
תעודות בית-ספר וכוכבים,
נושרים פרפרים
ונשמות של מנהצים ישנים,
כובעים חסרי ראש
וקרעי עננים.
אלה יוצרים חידת-ציור
שאין לפתרה.

בלעדינו לא היו חלומות.
זה שבלעדיו לא הייתה מציאות
לא נודע,
ותוצר נדודי-שנתו
נופל בקלקו
של כל מקיץ.

לא החלומות מטרפים,
המציאות מטרפת,
ולו בשל העקשנות
שבה היא נאחזת
ברצף הארועים.

בחלומותינו עוד חי
זה שמת באחרונה,

נַחַן אֶפְלוּ בְּבְרִיאוֹת
וּבְנֵעוּרִים מְחַדָּשִׁים.
הַמְצִיאוֹת מְנִיחָה לְפָנֵינוּ
אֶת גּוֹפוֹ הַמֵּת.
הַמְצִיאוֹת אֵינָה נְסוּגָה וְלוֹ צֶעֶד.

אֲוִרֵרִיּוֹת הַחֲלוּמוֹת מְאֻפְּשֶׁרֶת
לְזָכְרוֹן לְהַתְנַעֵר מֵהֶם בְּקִלּוֹת.
הַמְצִיאוֹת אֵינָה צְרִיכָה לְחֹשֶׁשׁ מְשַׁכְּחָה.
הִיא מְקַרְהָ קֶשֶׁה.
רוֹבֶצֶת עַל כְּתָפֵינוּ,
מְכַבֶּדָה עַל לִבָּנוּ,
צוֹנַחַת לְרַגְלֵינוּ.

אֵין מְפֹלֵט מִמֶּנָּה,
בְּכֹל תְּלֻנּוֹ.
וְאֵין בְּנִתִּיב מְסַעְנּוֹ
תַּחְנָה
שְׂבֵה לֹא תַחֲכָה לָנוּ.

וייכרט מסכם: "אני כותב שירה תמיד מתוך הערכה להישגיהם של קודמיי בספרות העברית. אני רואה את המסורת הספרותית כמילון גדול של אפשרויות שגם אם אנחנו מחדשים בו דבר, תמיד אנחנו פועלים במסגרת התחביר ואוצר המלים של הספרות שלנו.

על המשוררים הצעירים להבין שהקיום הספרותי הוא אורח חיים הנמשך מרגע שאתה עומד על דעתך ועד ליום מותך ואין בו שום דבר הדומה ל'כוכב נולד'.
זו דרך ארוכה, לא פעם מייסרת, לא אחת מאכזבת, ועם זאת האושר הגדול הוא שמתאפשר לך לעסוק בחוויה השמחה מכל ששימבורסקה מכנה 'שמחת הכתיבה'.
ובמילותיה, 'שמחת הכתיבה'. יכולת ההנצחה. נקמת היד בת-התמותה'."

